

psihologicheskij podhod. [Professional competence and professionalism of the teacher: psychological approach]. Moscow.

3. Druzhilov, S. A. (2010). Individual'nyj resurs professional'nogo razvitija kak neobhodimoe uslovie stanovlenija professionalizma cheloveka. [Individual resources for professional development as a necessary condition of forming professionalism]. Moscow.

4. Povarenkov, Ju. P. (1999). Professional'noe stanovlenie lichnosti. [Professional formation of person]. Jaroslavl'.

5. Rymareva, T. F. (2011). Formirovanie professional'noj otvetstvennosti u kursantov aviacionnogo tehničnogo kolledzha na osnove principov modul'nogo i lichnostno-razvivajushhego obuchenija [Forming professional responsibility of students of aviation technical college on the principles of modular and personality-developing training]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЦАРЕНКО Анна Вікторівна – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування професійної відповідальності в підготовці майбутніх учителів початкових класів

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TSARENKO Anna Viktorivna – post-graduate student of department of pedagogy and educational management at Centralukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko.

Circle of scientific interests: forming professional responsibility in primary school teachers training.

УДК 373.2.091:376-052.264

ЧЕРНІЧЕНКО Людмила Анатоліївна – аспірант кафедри спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
e-mail: krokozjabluk26@mail.ru

ДОСВІД ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОГОПЕДІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми дослідження. Сучасний стан спеціальної освіти характеризується певними змінами і реформами. Зокрема, удосконалюється зміст освіти, впроваджуються нові інноваційні форми розвитку дітей із особливими потребами, розробляються нові психолого-педагогічні засоби корекції й компенсації недоліків фонетико-фонематичних, граматичних процесів, властиві дітям даної категорії. Важливого значення набуває питання щодо визначення осіб із особливими потребами як рівноправних, які навчаються серед своїх однолітків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема спільного навчання, виховання та розвитку дітей з типовим розвитком та з особливостями психофізичного розвитку надзвичайно багатостороння й розглядається вітчизняними та зарубіжними педагогами, дефектологами, психологами (А. А. Колупаєва, С. В. Литовченко, Т. В. Сак, Л. М. Шипіцина,

Н. Д. Шматко, М. М. Безруких, О. Д. Гонєєв, С. П. Єфімова, Т. Д. Ілляшенко, Г. Ф. Кумаріна, Н. І. Ліфінцева, В. Г. Петрова, Н. М. Стадненко, В. В. Тарасун, Н. В. Ялпаєва та ін.).

Разом із тим спеціальних досліджень щодо вивчення досвіду інноваційної діяльності логопедів дошкільних навчальних закладів в умовах інклюзивної дошкільної освіти майже не проводилося, системного розгляду цієї проблеми не здійснювалось.

Метою статті є спроба теоретично висвітлити досвід інноваційної діяльності логопедів дошкільних навчальних закладів, які працюють в умовах інклюзивної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Утвердження демократичних засад в українському суспільстві, активне впровадження інклюзивної освіти сприяє масовій творчості логопедів. Вони, задовольняючи інтереси дітей загального розвитку та дітей з особливими освітніми потребами, часто відходять від усталених шаблонів, шукають і знаходять такі

методичні підходи, котрі забезпечують високий рівень знань і навичок всіх дітей.

Зараз існує чимало різноманітних спеціальних технологій навчання та виховання дітей. Ці методики нетрадиційні, цікаві, які розвивають, збагачують, урізноманітнюють життя дітей і дають змогу навчатись в масових дошкільних навчальних закладах дітям з особливими освітніми потребами.

Інноваційні технології в логопедичній практиці:

– це доповнення до загальноприйнятих, перевірених часом технологій (технологія діагностики, технологія звукопостанови, технологія формування мовного дихання при різних порушеннях мовлення та ін.);

– високоефективні методи, інструменти та прийоми;

– нові способи взаємодії логопеда і дитини;

– нові стимули, які слугують для створення сприятливої емоційної атмосфери та сприяють активізації порушених психічних функцій.

Відтак, у досліджуваному аспекті зміст поняття «інноваційні технології» трактуватимемо як цілеспрямований, систематизований комплекс впровадження нових методів, інструментів та прийомів, які володіють підвищеною ефективністю та є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності педагога [2]. Основним критерієм «інноваційності» технологій є підвищення ефективності корекційного процесу за рахунок їх застосування.

У своїй роботі логопеди досить часто використовують різноманітні інноваційні технології. Найпоширенішими в логопедичній практиці є *арт-терапевтичні інноваційні технології*.

Арт-терапія – терапія засобами мистецтва, яка включає в себе такі окремі терапевтичні технології: ізотерапію, казкотерапію, ігрову терапію, пісочну терапію, музичну терапію, фототерапію, хромотерапію. Часто ці технології інтегровані, доповнюють одна одну.

А. Копитін, аналізуючи поняття «арт-терапія», зазначає, що це «використання засобів мистецтва для передачі почуттів та інших проявів психіки людини з метою зміни структури її світовідчуття» [8, с. 125]. На думку А. Копитіна, «арт-терапія здатна простими засобами актуалізувати внутрішній потенціал кожної дитини, сприяти зціленню і встановленню гармонії особистості, формувати її творчу позицію. При цьому дитина навчається спілкуватися з навколишнім світом на рівні екосистеми,

використовуючи образотворчі, рухові та звукові засоби» [8, с. 8]. Останнім часом арт-терапія все ширше застосовується в логопедичній практиці.

Так, у Кіровоградському дошкільному навчальному закладі комбінованого типу (ясла-садок) № 37 «Ластівка» логопеди використовують техніку *ізотерапії*. Адже, зображувальна творчість розвиває чуттєво-рухову координацію, яка бере участь в узгодженні міжпівкулевої взаємодії, що потребує участі багатьох психічних функцій. У процесі малювання активізується і конкретно-образне мислення, яке в основному пов'язане з роботою правої півкулі, і абстрактно-логічне, за яке відповідає ліва півкуля. Оскільки воно прямо пов'язане з найважливішими функціями (зір, рухова координація, мовлення, мислення), малювання не просто сприяє розвитку кожної з цих функцій, а і зв'язує їх між собою [7].

Для *ізотерапії* педагоги закладу використовують усі види художніх матеріалів: – фарби, олівці, воскову крейду, пастель; – для створення колажів або об'ємних композицій використовують журнали, газети, шпалери, паперові серветки, кольоровий папір, фольгу, коробки від цукерок, поштові картки, текстиль, кольорові стрічки, тасьму; – природні матеріали – кору, листя і насіння рослин, квіти, пир'я, гілки, мох, камінці; – для ліплення – глину, пластилін, солоне тісто; – папір для малювання різних форматів і відтінків, картон; – пензлі різних розмірів, губки для зафарбовування, ножиці, нитки, різні типи клеїв, скотч [3].

Отже, арт-терапія в інклюзивному дитячому садку – це шлях до здоров'я дитини. Різноманітні заняття мистецтвом сприяють розвитку творчих здібностей дитини, формують у неї правильний світогляд і позитивне світосприйняття. Активізується фантазія, розвивається терпіння та спокій. Дитина з особливими потребами вчиться продуктивно використовувати, контролювати і керувати своїми моторними імпульсами; розвивається сприймання, моторика, мислення, концентрація.

Однією із сучасних інноваційних технологій є «*Су-Джок*» *терапія* (масаж за допомогою різноманітних приладів) – опосередкований вплив за допомогою «Су-Джок» масажерів на біоенергетичні точки, з метою активізації захисних функцій організму. «Су-Джок» терапія є одним з ефективних прийомів нетрадиційного навчання, що забезпечують розвиток пізнавальної, емоційно-вольової сфер дитини

і позитивно впливає, на весь організм в цілому. «Су-Джок» терапію можна віднести до методів самодопомоги. У перекладі терапія «Су-Джок» означає: «Су» – кисть, «Джок» – стопа.

Актуальність використання Су-джок терапії в корекційно-розвивальному процесі у дошкільнят з особливими потребами полягає в тому, що: дитина дошкільник дуже пластична і легко навчається, але для дітей з особливими потребами характерна швидка стомлюваність і втрата інтересу до навчання. Використання масажора «Су-Джок» викликає інтерес і допомагає вирішити цю проблему; дітям подобається масажувати пальці і долоні, що має позитивний вплив на дрібну моторику пальців рук, тим самим, сприяючи розвитку мовлення [1].

У практиці Костопільського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №4 «Берізка» компенсуючого типу логопед застосовує «Су-Джок» – масажери у вигляді масажних кульок в комплекті з масажними металевими кільцями. Тут застосовують різноманітні форми роботи з використанням «Су-джок» масажера: при виконанні пальчикової гімнастики; автоматизації звуків; звукового та складового аналізу слів; удосконалення лексико-граматичних категорій; розвитку пам'яті та уваги [6].

Таким чином, «Су-Джок» терапія – це високоєфективний, універсальний, доступний і абсолютно безпечний метод самооздоровлення і самозцілення шляхом впливу на активні точки, розташовані на кистях і стопах. Застосування «Су-Джок» масажерів в логопедичній корекції сприяє створенню функціональної бази для переходу на більш високий рівень рухової активності м'язів і можливість для оптимальної мовленнєвої роботи з дитиною, підвищує фізичну і розумову працездатність дітей. Відомий педагог В. Сухомлинський стверджував, що «розум дитини – на кінчиках її пальців».

Кріотерапія або контрастна терапія – одна з сучасних нетрадиційних методик корекційної педагогіки, яка полягає у використанні ігор з льодом. Дозований вплив холоду на нервові закінчення володіє добродійними властивостями. Ефект заснований на зміні діяльності судин – початковий спазм дрібних артерій змінюється вираженим розширенням (від холоду відбувається скорочення м'язів, а від тепла – розслаблення), що значно підсилює приплив крові до місця дії, в результаті чого поліпшується живлення тканин, пульсація, в кору головного мозку подаються спрямовані

сигнали, внаслідок чого, краще розвивається рухова зона. Це впливає, як на загальне оздоровлення організму, так і на розвиток дрібної і, як наслідок, покращує процес оволодіння графікою письма, а паралельно і артикуляційної моторики, що в свою чергу впливає на розвиток мовлення дитини [9].

Проведення кріотерапії не вимагає спеціального устаткування, що є досить зручним і цінним в умовах дошкільного навчального закладу (ясла – садок) №27 компенсуючого типу (для частохворюючих та ослаблених дітей) «Золотий ключик» м. Рівного. Для її проведення тут використовують шматочки льоду, які заздалегідь готують в пакетах для заморожування льоду, спеціальних силіконових ємностях для заморозки або просто в підставках від шоколадних цукерок. Для того, щоб дітям було цікавіше маніпулювати з крижаними кубиками, педагоги надають їм колір, різноманітну форму або просто розміщують «секретик» в заморожений шматочок льоду.

У садочку заняття з використанням методу кріотерапії проводиться в кілька етапів: **I етап** – чергування теплих і холодних процедур, **II етап** – розтяжка пальців рук, **III етап** – розвиток відчуття дотику, що включає розтирання в руках шишок, кульок, пробок від пластикових пляшок; погладжування карток, обтягнутих різними за якістю матеріалом (шовк, вовна, ситець); розвиток відчуття дотику з допомогою щітки з жорстким ворсом [4].

Отже, застосування прийомів і методів кріотерапії позитивно впливає на розвиток моторних центрів кори головного мозку. У зв'язку з цим поліпшується і артикуляційна моторика, і мовленнєві навички дітей, і в цілому стан їхнього самостійного висловлювання.

Також, великої уваги в логопедичній роботі приділяють **Інформаційній технології навчання** – це педагогічна технологія, яка використовує спеціальні програмні і технічні засоби (кіно, аудіо та відеоапаратуру, комп'ютери, телекомунікаційні мережі та ін.) для роботи з інформацією.

Застосування інформаційних технологій у діяльності ДНЗ, зокрема, інклюзивного ДНЗ є суттєвим чинником позитивних змін, адже вони відкривають широкі можливості для покращення якості освіти, її доступності для дітей з особливими потребами, сприяючи створенню відповідних педагогічних умов. Компенсаторна властивість нових технологій дозволяє дітям з особливими потребами брати активну участь в навчально-виховному процесі попри функціональні обмеження.

Завдяки використанню інформаційних технологій, ці діти здатні подолати бар'єри на шляху до навчання, оскільки отримують доступ до різноманітних дидактичних матеріалів у доступному прийнятному форматі, а також мають можливість демонструвати свої навчальні досягнення [5].

Великої уваги в логопедичній роботі Харківського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) комбінованого типу №240 приділяють використанню комп'ютерних технологій, призначених для корекції мовлення. Тут використовують комп'ютерну програму «Живий звук», яка включає в себе спеціально підготовлений набір навчально-корекційних підпрограм, які спрямовані на допомогу дітям, що мають порушення мовлення різного ступеню тяжкості та походження. Програма дозволяє педагогам вести базу даних, фіксувати дані про дітей, характеристики слухового сприймання та мовлення кожної дитини, зберігати зразки мовлення тощо.

Навантаження корекційно-розвивального характеру у програмі «Живий звук» несуть 12 підпрограм-модулів. Усі модулі програми поділяються на чотири групи:

- вправи з розвитку слухового сприймання спрямовані на розвиток навичок виявляти, розпізнавати навколишні мовленнєві та немовленнєві звуки, орієнтуватися у просторі, розвиток слухової пам'яті та уваги, здатності ідентифікувати звук з предметом, об'єктом, що звучить, розпізнавати ритміко-інтонаційні особливості та фонетичні характеристики мовлення;

- домовленнєві вправи направлені на розвиток мовленнєвого дихання, голосу дитини, ритміко-інтонаційної сторони мовлення, здатності аналізувати інформацію;

- мовленнєві вправи безпосередньо пов'язані з формуванням мовлення – звуковимовою, говорінням, читанням, розвитком самостійного зв'язного мовлення, навичками спілкування;

- до групи розвивальних вправ відносять всі без винятку модулі програми «Живий звук».

Використання комп'ютерної програми «Живий звук» у ДНЗ № 240, викликає неабияку цікавість у дитини. При цьому логопеди навчають батьків дитини, щоб вони самостійно і кваліфіковано в домашніх умовах могли проводити навчально-корекційні заняття та здійснювати підготовку дитини з особливими освітніми потребами до навчання в загальноосвітній школі.

Отже, комп'ютеризація спеціальної освіти передбачає корекцію конкретних

психічних чи фізичних порушень та загальний розвиток дитини. Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дозволяє створити такі пристрої та комп'ютерні програми, які зможуть компенсувати практично будь-яке обмеження щодо взаємодії дітей з порушеннями розвитку з комп'ютерною системою, за винятком, деяких обмежень розумових здібностей.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що комплекс заходів, спрямованих на модернізацію інклюзивної освіти, сприяє поширенню інноваційних технологій корекційно-логопедичної роботи, що дає змогу ефективно усувати порушення мовлення та забезпечувати відповідні умови навчання і виховання дітей з особливими потребами. Оволодіваючи інноваційними технологіями логопеди усвідомлюють перспективні тенденції, орієнтуються в нових концепціях, теоріях, ідеях, опановують методи педагогічного дослідження. Такі інновації забезпечують добір ефективних методів, прийомів і форм організації педагогічного процесу сучасних інклюзивних дошкільних навчальних закладів України.

Ми виділили: арт-терапевтичні технології; кріотерапію; «Су-Джок» терапію та інформаційні технології навчання. Для застосування цих технологій необхідно підготувати висококваліфікованого педагога. Тому, актуальним на сьогодні є стан підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивного дошкільного навчання, що потребує подальших наукових розвідок.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Акименко В. М. Новые логопедические технологии: учебно-методическое пособие. – Ростов н/Д: Феникс, 2009;
2. Громова О. Е. Инновации – в логопедическую практику. Сборник статей; методические пособия для дошкольных образовательных учреждений – М: ЛИНЕКС – ПРЕСС, 2008. – 231 с.
3. ДНЗ комбінованого типу (ясла-садок) № 37 «Ластівка». Сторінка логопеда [Електронний ресурс] / ДНЗ комбінованого типу (ясла-садок) № 37 «Ластівка» – Режим доступу до ресурсу: <http://dnz37.klasna.com/uk/site/storinka-logopeda.html>;
4. ДНЗ № 27. Інноваційні технології, які впроваджуються нашими педагогами в роботі з дітьми [Електронний ресурс] / ДНЗ № 27 // м. Рівне – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slideshare.net/basikk07/27-58522937>;
5. Запороженко Ю. Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти /

Запороженченко Ю.Г. // Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. праць. – Херсон: ХДУ, 2013.

6. Костопільський дошкільний навчальний заклад ясла-садок №4 „Берізка” компенсуючого типу. [Електронний ресурс] / Костопільський дошкільний навчальний заклад ясла-садок №4 «Берізка» компенсуючого типу – Режим доступу до ресурсу: <https://sites.google.com/site/dnz4kostopil/home/kontakti-1>;

7. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики: Учеб. пособие / В. А. Липа. – Донецк, Лебідь, 2002. – 327 с.

8. Практикум по арт-терапии / [под ред. А. И. Копытина]. – СПб.: Питер, 2000. – 448 с.

9. Руденков В. И. Логопедия. Практическое пособие для логопедов, студентов и родителей. – Ростов-на-Дону, Изд-во «Феникс», 2006. – 123 с.

REFERENCES

1. Akymenko, V. M. (2009). *Novue lohopedycheskye tekhnolohyy: uchebno-metodycheskoe posobyе*. [New logopedic technologies: educational-methodical manual]. Rostov n/D: Fenyks.

2. Hromova, O. E. (2008). *Ynnovatsyy – v lohopedycheskuyu praktyku. Sbornyk statey; metodycheskye posobyaya dlya doshkol'nykh obrazovatel'nykh uchrezhdenyy*. [Innovations – in logopedic practice. Digest of articles; Methodical aids for pre-school educational institutions]. M: LYNEKS – PRESS.

3. DNZ kombinovanoho typu (yasla-sadok) № 37 «Lastivka». Storinka lohopedu [Elektronnyy resurs] / DNZ kombinovanoho typu (yasla-sadok) № 37 «Lastivka» – Rezhym dostupu do resursu: <http://dnz37.klasna.com/uk/site/storinka-lohopedu.html>;

4. DNZ № 27. Innovatsiyini tekhnolohiyi, yaki vprovadzhuyut'sya nashymy pedahohamy v roboti z dit'my [Elektronnyy resurs] / DNZ № 27 // m. Rivne – Rezhym dostupu do resursu: <https://www.slideshare.net/basikk077/27-58522937>;

5. Zaporozhchenko, Yu.H. (2013).

Vykorystannya zasobiv IKT dlya pidvyshchennya yakosti inklyuzyvnoyi osvity. [The use of ICT to improve the quality of inclusive education]. Kherson: KhDU.

6. Kostopil's'kyu doshkil'nyy navchal'nyy zaklad yasla-sadok №4 «Berizka» kompensuyuchoho typu. [Elektronnyy resurs] / Kostopil's'kyu doshkil'nyy navchal'nyy zaklad yasla-sadok №4 «Berizka» kompensuyuchoho typu – Rezhym dostupu do resursu:

<https://sites.google.com/site/dnz4kostopil/home/kontakti-1>;

7. Лыра, В. А. (2002). *Osnovu korrektsyonnoy pedahohyky: Ucheb. Posobyе*. [The fundamentals of correctional pedagogy]. Donetsk, Lebid'.

8. Корытын, А. У. (2000). *Praktykum po art-terapiyy*. [Workshop on art therapy]. SPb.: Pyter.

9. Rudenkov, V.Y. (2006). *Lohopedyya. Praktycheskoe posobyе dlya lohopedov, studentov y rodyteley*. [Speech therapy. Practical guide for speech therapists, students and parents]. Rostov-na-Donu, «Fenyks».

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧЕРНІЧЕНКО Людмила Анатоліївна

– аспірант кафедри спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної дошкільної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHERNICHENKO Lyudmila

Anatoliivna – post-graduate department of special education Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tichino.

Circle of scientific interests: His research interests include speech therapy to prepare for future innovation in terms of inclusive preschool education.

УДК: 378.147:004

МАКОВСЬЙ Радун Григорович – старший викладач кафедри іноземних мов Харківського національного автомобільно-дорожнього університету e-mail: radumakovyey@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОЇ ГРИ ЯК ІНТЕРАКТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ТРАНСПОРТНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ВНЗ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. З метою підготовки висококваліфікованих фахівців проводяться як лекції, семінарські, лабораторні і практичні заняття, так й інші форми навчання, зокрема й ділова гра як

проблемний метод у навчанні іноземної мови студентів. Адже зазначається, що при поданні матеріалу в ігровій формі студенти виявляють активність і зацікавленість у результатах своєї навчальної діяльності. Виникає гостра необхідність у серйозному